

Ár 2022, fimmtudaginn, 2. júní er fundur haldinn í úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

Mætt eru: Auður Inga Ingvarsdóttir, formaður, Jóhann Tómas Sigurðsson, Hildigunnur Hafsteinsdóttir, Magnús Fannar Sigurhansson og Hrannar Jónsson.

Fyrir er tekið **mál nr. 2/2022**:

Málskotsaðili M
gegn
fjármálafyrirtækinu F

og kveðinn upp svohljóðandi

ú r s k u r ð u r :

I.

Málsmeðferð.

Málsaðilar eru M hér eftir nefndur sóknaraðili, annars vegar og F hér eftir nefndur varnaraðili, hins vegar.

Málið barst úrskurðarnefndinni 13. janúar 2022, með kvörtun sóknaraðila, dagsettri sama dag. Einnig barst viðauki frá sóknaraðila 21. janúar 2022. Með tölvupósti nefndarinnar 21. janúar 2022, var kvörtunin send varnaraðila og honum gefinn kostur á að tjá sig um hana og skýra sjónarmið sín. Þann 11. febrúar barst viðauki – aukin kröfugerð – frá sóknaraðila og var hún send varnaraðila sama dag. Athugasemdir varnaraðila bárust með bréfi dags. 28. febrúar 2022 og voru þær sendar sóknaraðila í tölvupósti 3. mars 2022. Athugasemdir sóknaraðila við þeim bárust 8. mars 2022. Viðbótarathugasemdir varnaraðila bárust 30. mars 2022.

Málið var tekið fyrir á fundum nefndarinnar 12. maí og 2. júní 2022.

II.

Málsatvik

Hinn 27. apríl 2005 tók sóknaraðili, ásamt A, verðtryggt íbúðalán hjá fjármálafyrirtækinu FF upphaflega að fjárhæð 13.760.000 kr. Um var að ræða verðtryggt íbúðalán, tryggt með veði í íbúð í Reykjavík. Lánið var með föstum vöxtum til 5 ára og kröfuhafa heimilt að endurskoða vaxtaálag að liðnum 5 árum frá útgáfudegi og á 5 ára fresti eftir það. Við útgáfu lánsins voru grunnvextir lánsins 3,5% og vaxtaálag 0,65%, samtals 4,15%. Greitt var af láninu 4 sinnum á ári. Hinn 31. desember 2013 var lánið framselt til varnaraðila F.

Hinn 27. apríl 2015 ákvað varnaraðili að lækka vaxtaálagið á umræddu veðskuldabréfi og tilkynnti sóknaraðila um það. Varnaraðili lækkaði vaxtaálagið um 0,25% og voru grunnvextir að viðbættu vaxtaálagi þá samanlagt 3,9%.

Hinn 15. janúar 2018 greiddi sóknaraðili upp lánið.

III.

Umkvörtunarefni

Sóknaraðili krefst þess að nefndin úrskurði að skilmáli um vaxtaendurskoðun í 4. t.l. skuldabréfsins sé ógildur og að varnaraðila hafi frá og með 27. apríl 2010 verið óheimilt að krefja sóknaraðila um hærri vexti af skuldinni en kveðið væri á um í 4. gr. laga um vexti og verðtryggingu nr. 38/2001. Sóknaraðili krefst þess einnig að nefndin

úrskurði að skilmáli um uppgreiðslugjald í 11. tl. skuldabréfsins sé ólögmætur og að varnaraðila beri að endurgreiða sóknaraðila 369.043 kr. vegna ólögmarks uppgreiðslugjalds, ásamt dráttarvöxtum frá 15. janúar 2018.

Til vara krefst sóknaraðili þess að varnaraðili endurgreiði sér 294.891 kr. vegna ólögmarks uppgreiðslugjalds, ásamt dráttarvöxtum frá 15. janúar 2018. Þá krefst sóknaraðili þess að nefndin úrskurði að varnaraðila sé skylt að afhenda sér öll gögn sem tengjast þessu láni.

Í viðbótarathugasemdum sóknaraðila, dags. 11. febrúar 2022, bætti sóknaraðili við kröfur sínar í málinu. Sóknaraðili krefst þess að varnaraðili greiði sér 551.779 kr., auk dráttarvaxta skv. 1. mgr. 6. gr. laga um vexti og verðtryggingu nr. 38/2001 af þeirri fjárhæð frá og með 15. janúar 2018 til greiðsludags.

Sóknaraðili byggir í fyrsta lagi á því að skilmáli um vaxtaendurskoðun í 4. tl. skuldabréfs, dags. 27. apríl 2005, sé ógildur. Vísar sóknaraðili til þess að í skilmálum skuldabréfsins hafi verið kveðið á um tiltekinn vaxtafót sem gilda átti í 5 ár frá útgáfudegi lánsins en eftir þann tíma var kveðið á um heimild lánveitanda til þess að breyta einhliða vöxtum lánsins. Við útgáfu veðskuldabréfsins hafi því aðeins verið ljóst hvaða vexti lánið myndi bera fyrstu 5 ár lánstímans þar sem vextir lánsins voru breytilegir að þeim tíma liðnum samkvæmt samningi aðila. Sóknaraðili vísar til þess að ákvæðum 2. mgr. 6. gr. og 9. gr. laga um neytendalán nr. 121/1994, sem voru í gildi þegar sóknaraðili gaf út umrætt skuldabréf, hafi ekki verið fylgt við gerð veðskuldabréfsins þar sem umræddur skilmáli um ákvörðun vaxta í skuldabréfinu hafi ekki mælt fyrir um það með hvaða hætti vextir lánsins væru breytilegir eða við hvaða aðstæður þeir myndu breytast. Framangreindu til stuðnings vísar sóknaraðili til dóms Hæstaréttar í máli nr. 623/2016. Sóknaraðili vísar til þess að í skuldabréfinu hafi aðeins verið ákveðið hvaða vaxtafótur skyldi gilda fyrstu 5 ár frá útgáfudegi, en skilmálinn sem tryggja átti að vextir myndu fylgja markaðskjörum við vaxtaendurskoðun væri ógildur. Að mati sóknaraðila var því enginn gildur skilmáli í samningnum um ákvörðun vaxta eftir fyrsta vaxtaendurskoðunardag. Sóknaraðili vísar til þess að jafna megi aðstöðuna í þessu máli við þau tilvik sem falla undir 4. gr. laga nr. 38/2001 sem mælir fyrir um að vextir sem Seðlabanki Íslands birtir skv. 10. gr. laganna skuli gilda ef vaxtafótur lánsins er ekki tiltekinn, sbr. einnig 18. gr. laganna. Þá sé mælt fyrir um afleiðingar þess ef lántökukostnaður og vextir eru ekki tilgreindir í samningi í 1. mgr. 14. gr. laga nr. 121/1994.

Sóknaraðili byggir á því að ógilda beri skilmála skuldabréfsins um breytilega vexti með vísan til meginreglu samningaréttar um að löggæringar sem fara gegn ófrávíkjanlegum lagareglum teljist ógildir. Þá vísar sóknaraðili jafnframt til almennu ógildingarreglu 36. gr. og 36. gr. c. laga um samningsgerð, umboð og ógilda löggæringa nr. 7/1936. Að mati sóknaraðila er skilmálinn bersýnilega ósamngjarn og andstæður góðum viðskiptaháttum. Byggir sóknaraðili á því að skilmálinn raski til muna jafnvægi milli réttinda og skyldna samningsaðila, þar sem hann veitir öðrum samningsaðilanum einhliða og óskilyrtan rétt til þess að breyta lánskjörum, án takmarkana.

Sóknaraðili vísar til ákvæða 36. gr. a-d. samningalaga, sem sett voru með lögum nr. 14/1995 og innleiddu í íslenskan rétt tilskipun 93/13/EBE frá 5. apríl 1993 um ósamngjarna/óréttmæta skilmála í neytendasamningum. Byggir sóknaraðili á því að skilmáli, eins og vaxtaendurskoðunarheimildin í skuldabréfinu, sem veitir lánveitanda einhliða heimild til þess að breyta vöxtum, án gildrar ástæðu sem tilgreind er í samningi, sé óréttmætur skilmáli í skilningi tilskipunarinnar. Sóknaraðili vísar til viðauka við tilskipunina sem tilgreinir atvik eða dæmi um samningsskilmála sem teljast að jafnaði

óréttmætir. Þá vísar sóknaraðili til dóma Evrópudómstólsins í málum C-26/13 (Kásler), C-186/16 (Andriciu), C-125/18 (Gómez del Moral Guasch), C-47/10 (Invitel), C-119/17 (Lupean) og C-348/14 (Bucura).

Sóknaraðili byggir á því að af 18. gr. vaxtalaga leiði að varnaraðila hafi verið óheimilt frá og með fyrsta vaxtaendurskoðunardegi að krefja sóknaraðila um vexti af skuldinni umfram vexti samkvæmt 4. gr. vaxtalaga. Sóknaraðili vísar til þess að varnaraðili hafi ekki brugðist við áskorun sinni um að afhenda sér nauðsynlegar upplýsingar um greiðslusögu lánsins og því hafi honum ekki verið kleift að reikna út fjárkröfu sína.

Sóknaraðili byggir í öðru lagi á því að skilmáli um uppgreiðslugjald í 11. tl. skuldabréfsins, dags. 27. apríl 2005, sé ólögmat. Vísar sóknaraðili til þess að samkvæmt skilmálanum séu tvenn skilyrði sett fyrir uppgreiðslu lánsins fyrir umsaminn gjalddaga. Annars vegar samþykki kröfuhafa og hins vegar óskilgreint uppgreiðslugjald. Að mati sóknaraðila er fyrra skilyrðið bersýnilega ólögmat samkvæmt 16. gr. laga nr. 121/1994. Þar hafi beinlínis verið kveðið á um að neytanda væri heimilt að standa skil á skuldbindingum sínum fyrir umsaminn gjalddaga.

Seinna skilyrði skilmálans, um ótilgreint uppgreiðslugjald, er einnig ólögmat að mati sóknaraðila með vísan til 16. gr. laga nr. 121/1994. Samkvæmt lagaákvæðinu sé lánveitanda ekki heimilt að setja skilyrði um greiðslu gjalds vegna uppgreiðslu láns. Að mati sóknaraðila felur heimild í veðskuldabréfi til þess að leggja á uppgreiðslugjald, sem sé ótakmörkuð og opin, í sér ígildi heimildar til þess að hafna uppgreiðslu. Þá sé ekki kveðið á um fjárhæð uppgreiðslugjaldsins í skilmálanum eða hvaða hlutfall af uppgreiddum höfuðstól beri að greiða í uppgreiðslugjald. Vísar sóknaraðili til þess að samkvæmt 14. gr. laga nr. 121/1994, sé lánveitanda óheimilt að krefja lántaka um lántökukostnað sem ekki sé tilgreindur í lánsamningi. Þá sé lánveitanda einnig óheimilt samkvæmt ákvæðinu að áskilja sér rétt til þess að ákvarða gjaldið einhliða eftir á, án þess að fram komi í skilmálum veðskuldabréfsins hvaða forsendur eða skilyrði þurfi að liggja fyrir við ákvörðun og álagningu gjaldsins eða hvernig fjárhæð þess verði ákvörðuð. Sóknaraðili vísar jafnframt til þess að slíkt ákvæði sé ekki bindandi fyrir neytanda með vísan til 36. gr. og 36. gr. c. samningalaga. Þá bendir sóknaraðili á að gjaldið og fjárhæð þess standi ekki í neinu samhengi við mögulegt tjón varnaraðila.

Varakrafa sóknaraðila, um að varnaraðili endurgreiði sér 294.891 kr., byggir á því að uppgreiðslugjald hefði átt að vera ákvarðað með hliðsjón af þeim takmörkunum sem mælt sé fyrir um í 37. gr. laga um fasteignalán til neytenda nr. 118/2016, sbr. 3. mgr. 37. gr. laganna. Vísar sóknaraðili til þess að kostnaður varnaraðila hafi verið lítil sem engin vegna endurgreiðslunnar, og aldrei meiri en 0,4% af fjárhæðinni sem sé hámarkið sem miðað væri við. Rétt ríflega 2 ár hafi verið eftir af binditíma vaxta samkvæmt upphaflegum skilmálum og því hafi uppgreiðslugjaldið aldrei geta orðið herra en 74.152 kr.

Krafa sóknaraðila um dráttarvexti byggir á III. kafla laga um vexti og verðtryggingu nr. 38/2001, sbr. einnig 11. gr. laganna. Sóknaraðili bendir á að varnaraðila hafi mátt vera ljóst að sóknaraðili hafi greitt fjármuni umfram skyldu. Byggir sóknaraðili á því að jafna megi réttarstöðunni við þessar aðstæður til þess að samið hafi verið um gjalddaga, sbr. 1. mgr. 5. gr. laga nr. 38/2001. Sóknaraðili vísar til þess að venja standi til þess að fjármálafyrirtæki hafi frumkvæði að endurútreikningi og endurgreiðslu ef skilmálar láns teljast ólögmat, sbr. dómur Hæstaréttar nr. 868/2016. Að mati sóknaraðila er honum heimilt á grundvelli veðskuldabréfsins að krefjast dráttarvaxta vegna vanskila.

Í viðbótar athugasemdom sóknaraðila, dags. 21. janúar 2021, ítrekar sóknaraðili að skilmálar lánsins um vexti séu ólögmætir, sbr. dóm Hæstaréttar í máli nr. 623/2016 og úrskurður Neytendastofu í máli nr. 67/2020. Að mati sóknaraðila eru sjónarmið varnaraðila um fyrningu órökstudd. Vísar sóknaraðili til þess að krafan eigi rætur að rekja til þess að hann hafi greitt við uppgjör lánsins, hinn 15. janúar 2018, hærri fjárhæð en honum bar að gera. Þess vegna geti endurkrafa sóknaraðila ekki talist fyrnd, þar sem sóknaraðili hafi slitið fyrningu með málskoti til nefndarinnar, sbr. 2. mgr. 16. gr. laga um fyrningu kröfuréttinda nr. 150/2007. Í viðbótarathugasemdom mótmælir sóknaraðili fordæmisgildi dóms Landsréttar í máli nr. 307/2018 sem varnaraðili vísar til í tengslum við lögmeiti uppgreiðslugjaldsins.

Í viðbótarathugasemdom sóknaraðila, dags. 11. febrúar 2022, bætti sóknaraðili við fjárkröfu sína í málinu. Vísar sóknaraðili til þess að hann hafi ekki fengið aðgang að nauðsynlegum gögnum til þess að reikna út fjárkröfu sína í upphaflegu málskoti. Í lok janúar 2022 hafi varnaraðili lagt fram yfirlit yfir greiðslusögu lánsins og þá hafi orðið forsendur til þess að reikna út endurkröfu sóknaraðila vegna ofgreiddra vaxta. Í viðbótarathugasemdom gerir sóknaraðili kröfu um að varnaraðili greiði sér 551.779 kr., auk dráttarvaxta, og bætist sú krafa við þá fjárkröfu sóknaraðila sem sett var fram í upphaflegu málskoti vegna ólögmeits uppgreiðslugjalds.

Um lagarök og málsástæður sóknaraðila vegna ofangreindrar fjárkröfu vísar sóknaraðili til málskots, dags. 13. janúar 2022, og erindis til nefndarinnar, dags. 21. janúar 2022. Sóknaraðili krefst endurgreiðslu úr hendi varnaraðila vegna ofgreiddra vaxta, og tekur útreikningur kröfu um endurgreiðslu mið af almennum vöxtum 4. gr. vaxtalaga. Krafa sóknaraðila samanstendur af greiðslum sem sóknaraðili telur sig hafa greitt umfram skyldu, þ.e. þær fjárhæðir sem sóknaraðili hefur greitt umfram þær greiðslur sem sóknaraðili hefði innt af hendi ef lánið hefði frá 27. apríl 2010 borið að hámarki almenna Seðlabankavexti. Um sé að ræða verðtryggt lán og því sé miðað við lægstu verðtryggðu vexti. Sóknaraðili vísar til þess að lánið sé jafngreiðslulán. Útreikningur endurkröfu sóknaraðila byggir á forsendum sem fram koma í gögnum sem varnaraðili afhenti sóknaraðila. Kröfugerð sína til þess að krefjast endurgreiðslu þeirra fjármuna sem varnaraðili hefur af honum haft reisir sóknaraðili á 18. gr. vaxtalaga. Til stuðnings kröfu sinni leggur sóknaraðili fram yfirlit sem sýnir útreikning á kröfu sóknaraðila um ofgreidda vexti. Krafa sóknaraðila um dráttarvexti byggir á III. kafla laga um vexti og verðtryggingu nr. 38/2001.

Í viðbótarathugasemdom, dags. 8. mars 2022, ítrekar sóknaraðili að skilmáli veðskuldabréfsins um breytilega vexti sé ólögmætur. Vísar sóknaraðili til þess í 9. gr. laga nr. 121/1994 sé kveðið á um hvernig skuli kveða á um breytilega vexti í neytendalánnum. Að mati sóknaraðila brýtur skilmáli varnaraðila gegn framangreindu lagabóði þar sem skilmálinn hafi verið settur fram sem „heimildarákvæði“. Sóknaraðili mótmælir túlkun varnaraðila á athugasemdom sóknaraðila um áhrif brots gegn 6. og 9. gr. laga um neytendalán nr. 121/1994. Þá vísar sóknaraðili til þess að hafa ekki byggt á því að upphafleg vaxtaþrósenta, þ.e. 4,15%, hafi verið ólögmæt eða ósanngjörn. Að mati sóknaraðila var upphafleg vaxtaþrósenta málefnaleg, enda hafi verið um að ræða markaðskjör á þeim tíma. Skilmálinn um vaxtaendurskoðun er hins vegar að mati sóknaraðila ólögmætur og þar af leiðandi hafi engin gildur skilmáli verið í veðskuldabréfinu um hvernig ákvarða ætti vexti við vaxtaendurskoðun. Sá ágalli hafi leitt til þess að sóknaraðili greiddi umtalsvert hærri vexti en þau markaðskjör fyrir fasteignalán sem almennir vextir Seðlabankans endurspeglar.

Sóknaraðili mótmælir athugasemdom varnaraðila um fyrningu. Vísar sóknaraðili til þess að af 5. mgr. 18. gr. laga nr. 38/2001 leiði að uppreikna beri skuldina

miðað við upphaflegan höfuðstól, sem bar ólögmæta vexti, og að öllum greiðslum lántaka beri að ráðstafa inn á lánið miðað við greiðsludag. Vísar sóknaraðili til þess að engar kröfur um endurgreiðslu hafi verið fyrndar þegar lög nr. 151/2010 gengu í gildi og gæti ákvæðið ekki með afturvirkum hætti raskað stjórnarskrárvörðum hagsmunum. Í viðbótarathugasemdum vísar sóknaraðili til dóms Hæstaréttar í máli nr. 230/2002 og dóms Evrópudómstólsins frá 22. apríl 2021 í máli nr. C-485/19. Þá vísar sóknaraðili til þess að varnaraðili hafi ekki afhent sóknaraðila þau gögn sem tengjast þessari lántöku og hafnað áskorun um að leggja fram gögn í málinu sem gætu sýnt fram á að upplýsingagjöf hafi verið í samræmi við kröfur laga um neytendalán nr. 121/1994.

IV.

Athugasemdir varnaraðila

Varnaraðili krefst þess aðallega að öllum kröfum sóknaraðila verði hafnað og að kröfu sóknaraðila um afhendingu gagna verði vísað frá. Til vara krefst varnaraðili þess að kröfur sóknaraðila verði lækkaðar.

Varnaraðili byggir í fyrsta lagi á því að hafna beri kröfu sóknaraðila um ofgreidda vexti þar sem engin krafa sé fyrir hendi. Byggir varnaraðili á því að sóknaraðili hafi ekki ofgreitt vexti og eigi hann því ekki rétt á endurgreiðslu. Varnaraðili vísar til þess að í 4. gr. skuldabréfsins hafi falist heimild til að endurskoða vexti, en það hafi aldrei verið skylda. Upphafleg vaxtaþrósenta sem skuldari hefur samþykkt gildi því þar til kröfuhafi hefur ákveðið að nýta sér heimild til vaxtaendurskoðunar. Varnaraðili mótmælir staðhæfingu sóknaraðila um að ekki hafi verið gildur skilmáli um ákvörðun vaxta eftir fyrsta vaxtaákvörðunardaginn. Varnaraðili vísar til þess að hafa lækkað breytilegt vaxtaálag hinn 2. mars 2015 úr 0,65% í 0,4% og því hafi samanlagðir vextir verið 3,9% þar til lánið hafi verið greitt upp hinn 15. janúar 2018. Varnaraðili byggir á því að sóknaraðili eigi ekki kröfu á hendur varnaraðila, hvorki á grundvelli 18. gr. vaxtalaga né annarra reglna, enda hafi vextir samkvæmt skuldabréfinu ekki verið ofgreiddir. Þá geti sóknaraðili ekki haft uppi endurgreiðslukröfu gagnvart varnaraðila þar sem eina breytingin sem gerð var á grundvelli 4. gr. skuldabréfsins hafi verið sóknaraðila til hagsbóta.

Að mati varnaraðila getur sóknaraðili ekki byggt kröfu sína á því að honum hafi einungis borið að greiða almenna vexti samkvæmt 4. gr. vaxtalaga. Vísar varnaraðili til þess að upphaflegir samningsvextir skuldabréfsins hafi verið skýrt tilteknir 4,15% og því eigi ákvæði 4. gr. vaxtalaga ekki við.

Varnaraðili mótmælir því að hvers konar brot á ákvæðum 6. og 9. gr. laga um neytendalán nr. 121/1994 leiði sjálfkrafa til þess að varnaraðila sé aðeins heimilt að innheimta vexti sem nema almennum vöxtum samkvæmt 4. gr. vaxtalaga. Byggir varnaraðili á því að enginn algild regla sé til þess efnis að samningsákvæði sem ekki samrýmast tilteknum lagaákvæðum teljist ógild af þeim sökum, heldur þurfi að skoða hver einstök lög með hliðsjón af eðli þeirra og markmiðum. Vísar varnaraðili til meginreglunnar um að samningar séu skuldbindandi eftir efni sínu. Varnaraðili vísar til 26. og 27. gr. laga nr. 121/1994 um neytendalán sem mæla fyrir um lögfylgjur við broti gegn lögnum.

Þá hafnar varnaraðili því að ógildingarregla 36. gr. c. samningalaga eigi við sem myndi leiða til ógildingar á 4. gr. skuldabréfsins. Byggir varnaraðili á því að sóknaraðili hafi ekki sýnt fram á að hinir upphaflegu vextir sem samið var um, þ.e. 4,15%, hafi verið ósanngjarnir, ólögmætir eða ógildir heldur einungis skilmálar skuldabréfsins sem vörðuðu breytingar á vöxtum, sem voru aðeins nýttir sóknaraðila til hagsbóta. Að mati

varnaraðila var um að ræða fyrirsjáanlega og gagnsæja vaxtaþrósentu sem sóknaraðili hafi beinlínis samþykkt með undirritun sinni á skuldabréfið.

Í öðru lagi byggir varnaraðili á því, komist Úrskurðarnefndin að þeirri niðurstöðu að sóknaraðili hafi ofgreitt vexti, að krafa um endurgreiðslu ofgreiddra vaxta sé fyrnd að undanskilinni síðustu vaxtagreiðslunni að fjárhæð 46.489 kr. sem greidd var 15. janúar 2018 við uppgreiðslu höfuðstóls. Vísar varnaraðili til þess að sóknaraðili hafi greitt af skuldabréfinu 4 sinnum á ári. Síðasta afborgunin hafi verið 4. desember 2017. Byggir varnaraðili á því að almennur fyrningarfrestur samkvæmt fyrningalögum nr. 150/2007 sé 4 ár og reiknist sá frestur frá hverri vaxtagreiðslu. Að mati varnaraðila getur sóknaraðili því ekki átt kröfu á hendur varnaraðila um ofgreidda vexti sökum fyrningar, nema fyrir síðustu vaxtagreiðslunni sem var ófyrnd þegar málið var sent til Úrskurðarnefndarinnar.

Í þriðja lagi byggir varnaraðili á því að hafna beri kröfu sóknaraðila um endurgreiðslu uppgreiðslugjalds. Vísar varnaraðili til þess að sóknaraðili telji 11. tl. skuldabréfsins ólögsmætan og því beri varnaraðila að endurgreiða sóknaraðila 369.043 kr. vegna ólögsmæts uppgreiðslugjalds ásamt dráttarvöxtum frá 15. janúar 2018. Varnaraðili tekur fram að þegar lántakar greiða upp lán fyrir umsaminn gjalddaga verði lánveitandi af vaxtatekjum. Gjaldtaka sem búið væri að semja um og ætti sér stoð í lögum miði að því að bæta kröfuhafa það tjón á almennum hlutlægum grunni. Vísar varnaraðili til þess að af almennum reglum um lagaskil, 2. mgr. 36. gr. laga um neytendalán og 1. mgr. 63. gr. laga um fasteignalán til neytenda, leiði að um samninga um lán sem gerð voru fyrir gildistöku laganna fari um réttindi og skyldur samningsaðila samkvæmt þeim lögum sem giltu um veitingu láns til neytenda á þeim tíma þegar lánið var upphaflega veitt. Í fyrirbyggjandi máli hafi það verið lög nr. 121/1994 um neytendalán. Vísar varnaraðili til þess að samkvæmt 16. gr. laga nr. 121/1994 hafi varnaraðila verið heimilt að krefjast uppgreiðslugjalds þegar sóknaraðili greiddi upp eftirstöðvar lánsins á þeim tíma sem vextir voru fastir. Í 11. tl. skuldabréfsins hafi verið skýr heimild til handa varnaraðila að krefjast gjalds vegna greiðslu fyrir gjalddaga. Vísar varnaraðili til dóms Landsréttar í máli nr. 307/2018 framangreindu til stuðnings.

Varakrafa varnaraðila um lækun byggir á því að kröfur sóknaraðila hafi verið fyrndar þegar málið var sent til Úrskurðarnefndarinnar hinn 11. janúar 2022 fyrir utan síðustu greiðslu vaxta að fjárhæð 46.489 kr. Varnaraðili krefst því þess til vara að kröfur sóknaraðila verði lækkaðar í 46.489 kr.

Loks byggir varnaraðili á því að vísa beri frá kröfu sóknaraðila um afhendingu gagna með vísan til b. liðar 4. gr. samþykktu Úrskurðarnefndar um viðskipti við fjármálafyrirtæki þar sem krafan verði ekki metin til fjár. Varnaraðili hafi afhent sóknaraðila öll þau gögn sem sóknaraðili óskaði eftir í tengslum við lánveitinguna og hafi varnaraðili aldrei hafnað því að afhenda sóknaraðila aftur afrit af þeim gögnum.

Í viðbótarathugasemdum varnaraðila, dags. 30. mars 2022, kemur fram að enginn ágreiningur sé til staðar um að skilmáli umrædds skuldabréfs hafi ekki uppfyllt þær kröfur sem gerðar voru í 6. og 9. gr. laga um neytendalán nr. 121/1994. Það hafi hins vegar ekki haft áhrif á upphaflegu vaxtaþrósentuna sem sóknaraðili samþykkti og gildi þar til varnaraðili ákvað að nýta sér heimild til vaxtaendurskoðunar. Þá hafi sóknaraðili ekki sýnt fram á að hann hafi orðið fyrir tjóni af því að varnaraðili nýtti sér endurskoðunarheimildina.

Varðandi tilvísun sóknaraðila til 5. mgr. 18. gr. laga nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu tekur varnaraðili fram að ákvæðið kveði ekki berum orðum á um hvernig skuli farið með kröfur skuldara sem fallið hafa niður fyrir fyrningu. Vísar varnaraðili til þess að bráðabirgðaákvæði og dómaframkvæmd Hæstaréttar í tilefni af ólögsmætum

gengistryggingum hafi vikið frá meginreglum fyrningarlaga um lengd fyrningarfrests krafna vegna ólögmætrar gengistryggingar. Með hliðsjón af því og að undantekningar frá meginreglum beri að túlka þröngt telur varnaraðili ljóst að fyrningarfrestur krafna á grundvelli endurútreikninga vegna ólögmætra vaxta og/eða verðtryggingar, skv. 5. mgr. 18. gr. vaxtalaga reiknist frá lögákveðnum upphafsdegi fyrningarfrests hverju sinni, burtséð frá því hvenær endurútreikningur hafi átt sér stað, sbr. Hrd. 425/2017 og Lrd. 185/2019. Um kröfu sóknaraðila gildi ekki sérreglur um upphafsdag eða lengd fyrningarfrests og lúti krafan því almennum fyrningarreglum kröfuréttar.

V.

Niðurstaða

Ágreiningur málsaðila lýtur að ákvæðum í veðskuldabréfi nr. X, dags. 27. apríl 2005. Ágreiningurinn lýtur annars vegar að skilmála 4. tl. veðskuldabréfsins, um heimild varnaraðila til vaxtaendurskoðunar, og hins vegar skilmála 11. tl. veðskuldabréfsins um uppgreiðslugjald.

Sóknaraðili krefst þess í fyrsta lagi að nefndin úrskurði að skilmáli um vaxtaendurskoðun í 4. tl. veðskuldabréfsins sé ógildur og að varnaraðila hafi frá og með 27. apríl 2010 verið óheimilt að krefja sóknaraðila um hærri vexti af skuldinni en kveðið væri á um í 4. gr. laga um vexti og verðtryggingu nr. 38/2001.

Óumdeilt er í málinu að skilmáli 4. tl. umrædds skuldabréfs sem snýr að heimild varnaraðila til að breyta vaxtaálagi á 5 ára fresti uppfyllti ekki kröfur laga um neytendalán nr. 121/1994, sem giltu þegar lánið var tekið. Það er að segja skilmálinn uppfyllti ekki skilyrði laganna um að tilgreina með hvaða hætti vextirnir væru breytilegir og við hvaða aðstæður þeir myndu breytast.

Samkvæmt 4. gr. laga um vexti og verðtryggingu nr. 38/2001, sbr. 1. og 5. mgr. 18. gr. sömu laga, eru skilyrði fyrir endurútreikningi og vöxtum skv. ákvæðinu að samið hafi verið um að skuld beri vexti en hundradshluti þeirra eða vaxtaviðmiðun sé ekki tiltekin, eða að samningsákvæði um vexti eða annað endurgjald fyrir lánveitingu teljist ógild.

Án tillits til þess hvort varnaraðila hafi verið heimilt að beita ákvæðum skuldabréfsins um breytingu á vöxtum kemur skýrlega fram í skuldabréfinu að lánið beri 4,15% vexti við lánveitingu. Hafi skilyrði fyrir breytingu á vöxtum skuldabréfsins ekki verið til staðar standa efni ekki til annars en að skuldin hafi borið þá vexti sem koma fram í skuldabréfinu á lánstímanum án breytinga. Skilyrði fyrrnefndra ákvæða laga um vexti og verðtryggingu fyrir öðrum vöxtum en tilgreindir voru í skuldabréfinu teljast því ekki uppfyllt, sbr. úrskurður nefndarinnar í máli nr. 17/2019.

Af framangreindu leiðir að krafa sóknaraðila, um að varnaraðila hafi aðeins verið heimilt frá og með fyrsta vaxtaendurskoðunardegi að krefja sóknaraðila um vexti af skuldinni í samræmi við 4. gr. laga um vexti og verðtryggingu nr. 38/2001, á sér ekki stöð í samningi aðila, né verður henni fundin stöð í 18. gr. laga um vexti og verðtryggingu eða öðrum málsástæðum sóknaraðila. Þá ber einnig að líta til þess að varnaraðili hafi eingöngu nýtt vaxtabreytinguna til ívilunar sóknaraðila og lækkað vaxtaálag úr 0,65% í 0,4%. Voru samanlagðir vextir því 3,9% eftir vaxtaendurskoðun og gildi það vaxtaálag þar til lánið var greitt upp hinn 15. janúar 2018. Að framangreindu virtu er kröfu sóknaraðila um endurgreiðslu á ofteknum vöxtum því hafnað.

Sóknaraðili krefst þess í öðru lagi að nefndin úrskurði að skilmáli um uppgreiðslugjald í 11. tl. umrædds skuldabréfs sé ólögmætur og að varnaraðila beri að endurgreiða sóknaraðila 551.779 kr. vegna ólögmæts uppgreiðslugjalds, ásamt dráttarvöxtum frá 15. janúar 2018.

Samkvæmt 11. tl. skuldabréfsins er kveðið á um að skuldin sé uppgreiðanleg að nokkru eða öllu leyti á hverjum gjalddaga gegn samþykki kröfuhafa hverju sinni og uppgreiðslugjaldi sem reiknast í hlutfalli af niðurgreiddum höfuðstól. Þegar umrætt skuldabréf var gefið út voru engar takmarkanir í lögum um fjárhæð slíkrar gjaldtöku eða hvernig gjaldið skyldi ákveðið. Samkvæmt 16. gr. laga um neytendalán nr. 121/1994, sem voru í gildi þegar skuldabréfið var gefið út, var varnaraðila heimilt að krefjast uppgreiðslugjalds þegar sóknaraðili greiddi upp eftirstöðvar lánsins á þeim tíma sem vextir voru fastir. Af athugasemdum við frumvarp það er varð að lögum nr. 33/2013 var við setningu þeirra miðað við að ákvæði um uppgreiðslugjald í samningum sem gerðir hefðu verið fyrir gildistöku laga nr. 62/2008 héldu gildi sínu, sbr. dómur Landsréttar í máli nr. 307/2018. Með útgáfu skuldabréfsins skuldbatt sóknaraðili sig því til að hlíta þeirri gjaldtöku sem varnaraðili tekur ákvörðun um hverju sinni með almenntri gjaldskrá. Að framangreindu virtu er kröfu sóknaraðila um endurgreiðslu vegna ólögsmæts uppgreiðslugjalds hafnað.

Sóknaraðili hefur einnig krafist þess að nefndin úrskurði að varnaraðila sé skylt að afhenda sér öll gögn sem tengjast framangreindu láni. Af málatilbúnaði sóknaraðila varðandi kröfu um afhendingu gagna verður ekki ráðið á hvaða lagaákvæðum eða málsástæðum sóknaraðili byggir kröfu sína á. Varnaraðili kveðst hafa afhent sóknaraðila öll umbeðin gögn og verður ekki ráðið af málatilbúnaði sóknaraðila hvaða gögnum hann hefur óskað eftir sem varnaraðili hefur ekki afhent. Þá hefur sóknaraðili ekki gert nánar grein fyrir því hvaða gögn hann óskar eftir að varnaraðili afhendi. Samkvæmt i. lið 4. gr. samþykta úrskurðarnefndarinnar fjallar nefndin ekki um mál, sem eru það óljós, illa upplýst eða kröfur aðila svo óskýrar að þau eru ekki tæk til úrskurðar. Með vísan til þess verður ekki hjá því komist að vísa kröfu sóknaraðila um afhendingu gagna frá úrskurðarnefndinni, sbr. i. liður 4. gr. samþykta nefndarinnar.

Ú r s k u r ð a r o r ð :

Kröfum sóknaraðila M á hendur varnaraðila F er hafnað.

Reykjavík, 2. júní 2022.

Auður Inga Ingvarsdóttir

Jóhann Tómas Sigurðsson
Hildigunnur Hafsteinsdóttir

Hrannar Jónsson
Magnús Fannar Sigurhansson